Marafkó László

Kései védőirat – avagy a filológia „darázscsípése”

„A tudni nem érdemes dolgok tudománya” – így nevezte Hatvany Lajos, a Nyugat egyik alapítója s jeles kritikusa a filológiát. A megítélés szakmai önirónіájára rábólintva viszont mit tehetünk, ha egy komoly munka jegyzetapparátusában lelünk hibára, s az érintett már nem is tiltakozhat, mert nem él?

Lássuk a konkrétumokat: Király István *Napló 1956–1989* című munkája 2017-ben jelent meg a Magvető gondozásában. A jeles irodalomtörténész, egyetemi tanár, folyóiratszerkesztő és kultúrpolitikus munkája kortörténetileg s a szerző több tanárnemzedékre ható pedagógusi tevékenysége okán is izgalmas szellemi kaland. Egyvégtében elolvastam. A hatvanas években ugyanis a tanítványa voltam, egyetemi szakdolgozatomat (Juhász Ferenc hang- és stílusváltó költői fordulatáról) – ahogy akkor fogalmaztunk – „hozzá írtam”, magyarán az ő szellemi irányításával, észrevételei megfontolásával készítettem el 1967-ben. Később is kapcsolatban voltunk, a Magyar Nemzetben meginterjúvoltam monumentális Ady-monográfiájáról, amelynek részeit egyébként először egyetemi előadásain, szinte a koncepció alakulása közben hallgathattam.

De a személyes érintettségnek van egy áttételesebb vonzata is. A kötetben 1976. január 7-én, szerdán ezt rögzíti a professzor: „Képviselői fogadóóra. A Szabolcska Mihály utca 7. Szmodits Anikó: a házmesterhiány a változatlan téma. A tanácstagnő Patonáné is ott (a Tanácstól függ mint Köjál-dolgozó, ezért lett tanácstag). Angyal János a dilettáns írásaival. Egy lakásügyi kérés (Övegesné, Eszék u. 4/a).” E bekezdéshez a 3. számú lábjegyzet: „Patonáné, Angyal János, Övegesné – azonosítatlan személyek”. Ugyanakkor a kötet 942. oldalán található névmutatóban az ominózus 402. oldalon szereplő névről: „Angyal János (1942) kritikus, szerkesztő (402)”. Ami azon nyomban ellenkezésre késztetett. Tudtam, hogy az általam ismert Angyal Jánosról, aki a barátom volt, nem lehet szó. Az általam ismert Angyal János ilyen helyzetet nem vállalhatott, és írásai ilyen pejoratív minősítéssel nem illethetők.

Az előéletéről: a barátommá, majd főállású szerkesztővé lett Angyal Jánost az Eötvös (akkor még nem az eredeti írásmódú) Kollégiumban ismertem meg, ahova 1963-ban, egy év angyalföldi, laktanyai „szükségkollégium” után kerültem be sokakkal együtt, másodévesen. Jómagam

először egy népes szobába, ahol János már korábban ott lakott, s lassan amolyan idősebb pártfogóként felfigyelt rám, különösen, hogy magam is írtam s írni akartam. Nálam egy évvel korábban, 1966-ban végzett, s addig elhivatottan a kortárs irodalmat szolgálni kívánó bölcsészként az akkor alig több mint ötéves Új Írás szerkesztőségébe került belső munkatársként. Közben, még egyetemistaként, barátként, kritikusként a Kilencek költőcsoport mellé állt. Győri László, Kiss Benedek, Konczek (az Elérhetetlen földben: Konc) József, Kovács István, Mezey Katalin, Oláh János, Péntek (eredetileg s így az antológiában is: Molnár) Imre, Rózsa Endre, Utassy József – nagy küzdelmek után 1969-ben, az Írószövetség KISZ szervezetének kiadásában megjelent, mára irodalomtörténetileg legendássá lett – Elérhetetlen föld című antológiájának a szerkesztője volt. János rendszeresen írt kritikákat a folyóiratba is. Az Új Írástól 1971-ben a Művelődésügyi Minisztérium irodalmi osztályára került. Itt ma élő s már elhunyt írók tapasztalhatták meg segítőkész magatartását akár egzisztenciális ügyekben is. Ezt követően a megyei napilapokat ellátó Központi Sajtószolgálat irodalmi rovatát szerkesztette, majd az MTI Press kulturális rovatánál tette ugyanezt. Mindkét helyen a rendszeresen meghirdetett tárcapályázatok kiharcolójaként is ismertté vált az írótársadalomban. János nagyon is önérzetes irodalmár volt, s ezekkel a munkahelyekkel eleve nem fért volna össze a naplóban említett látogatás, hiszen egyenesen nevetségessé válhatott volna. Egyáltalán miért a volt tanára politikusi fogadóórájára vitte volna írásait egy kialakult stílusú, rendszeresen publikáló írástudó?

De visszatérve a minősítésre. A legegyszerűbb az lehetett volna, ha felhívom telefonon, hogy megfordult-e valaha volt egyetemi oktatója, Király István képviselői fogadóóráján. Csakhogy János akkor már súlyos betegséggel küzdött, műtétre kényszerült, s hamarosan meghalt. Ilyen kérdéssel nekem sem volt merszem alkalmatlankodni.

Közben eljött a covid bezárkózásra kényszerítő ideje. A barátság is diktálta erkölcsi késztetés hatására egykori professzorom egyik lányához, a kötetben is közreműködő Király Júliához fordultam, hogy kérje a kiadót korrigálásra, hátha lesz új kiadás, s abban módosított adat szerepelhet. Nem tudom, mire juthatott, de a 2018-ban megjelent, nem új kiadásnak számító, utánnyomott könyvváltozat szó szerint megismétli a jegyzet és a névmutató önellentmondását. Mert melyiknek higgyen a figyelmes olvasó? Az „azonosítatlan” jelzőnek a 402. oldalon, vagy a 942. oldali névmutató pontos azonosító paramétereinek, amelynek végén ott az ominózus oldalra való visszautalás. Ráadásul ez, a 402. oldali képtelen helyzet és minősítés felér egy hitelrontással.

Egyébként azonos nevű ember több is volt a hetvenes években, némelyik ismert személyként is. Találgatni nem ildomos, jelen esetben teljességgel érdektelen is, mert a kérdésem nem az volt, ki lehetett ott a fogadóórán, hanem az, hogy a rutinos szerző, szerkesztő Angyal János kéziratokkal elment-e volt tanára politikusi fogadóórájára. A korábbi ténybeli, foglalkozási érvek, az előélete, írásai s az özvegyével egyeztetett adatok alapján biztos, hogy nem szerencsétlenkedett ott. Elővettem egyik, a témánkhoz illő *Levelek élőknek és holtaknak* című könyvét. A „félpercesek"-nek nevezett leveleket újraolvasva megerősített abban, hogy a szikrázó szellemű és hajlíthatatlan erkölcsű barát nem vihetett silány írásokat egy politikusi fogadóórára.